

УДК 769.2:7.04:796.032.2(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.2.37>**Поберій Ольга Анатоліївна,**

аспірантка кафедри графічного дизайну

Київського національного університету культури і мистецтв

ORCID ID: 0009-0007-9579-5879

o.poberiy@gmail.com

АНАЛІЗ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОЇ МОВИ ПОШТОВИХ МАРОК УКРАЇНИ, ПРИСВЯЧЕНИХ ОЛІМПІЙСЬКИМ ІГРАМ

Стаття присвячена комплексному мистецтвознавчому аналізу художньо-образної мови української поштової марки олімпійської тематики. Метою дослідження є виявлення розвитку стилістичних прийомів, композиційних рішень та засобів візуальної комунікації у вітчизняній олімпійській філателії періоду 1992–2026 років. Аналізується зміна функціонального призначення марки: від знака поштової оплати до складного семіотичного конструкту, що бере активну участь у розбудові національного бренду та забезпечує культурну присутність України на світовій арені. У роботі застосовано поєднання мистецтвознавчого, семіотичного та дизайн-аналітичного підходів. Встановлено, що олімпійська марка пройшла шлях від традиційних графічних технік до сучасного діджитал-арту. Виокремлено три ключові етапи поступу. Перший (1992–1995) характеризується акварельною м'якістю та пошуком національних візуальних маркерів. Другий (1996–2004) позначений переходом на власну виробничу базу (ПК «Україна») та творчістю В. Лесняка, С. Міненка, О. Штанка, де домінували плакатна експресія, гострі ракурси та фотореалізм. Третій, новітній етап, визначається пануванням цифрових технологій та ефектних поліграфічних рішень (тиснення фольгою, голографія) у роботах В. Тарана, С. та О. Харуків, М. Куц. Дослідження підтверджує, що сучасна олімпійська марка України перетворилася на високотехнологічний мистецький об'єкт, що поєднує функції історичного літопису та медіаплатформи для міжнародної культурної взаємодії. Зміна художньої парадигми на користь цифрового мінімалізму та впровадження складних засобів технічного захисту забезпечують конкурентоспроможність національної філателії на світовому ринку. Оновлення візуальної мови має ключове значення для формування позитивного іміджу держави та ретрансляції національних ідей через спортивні сюжети.

Ключові слова: графічний дизайн, поштова марка, композиція, стилістика, візуальна комунікація, Олімпійські ігри, філателія, Україна, культурний код.

Poberii Olha. ANALYSIS OF THE ARTISTIC AND FIGURATIVE LANGUAGE OF UKRAINIAN POSTAGE STAMPS DEDICATED TO THE OLYMPIC GAMES

The article is devoted to a comprehensive art history analysis of the artistic and figurative language of Ukrainian Olympic-themed postage stamps. The research aims to identify the development of stylistic techniques, compositional solutions, and means of visual communication in domestic Olympic philately during the 1992–2026 period. The study analyzes the shift in the functional purpose of the stamp: from a sign of postage payment to a complex semiotic construct that actively participates in building the national brand and ensures Ukraine's cultural presence on the world stage. The work employs a combination of art history, semiotic, and design-analytical approaches. It is established that the Olympic stamp has progressed from traditional graphic techniques to modern digital art. Three key stages of this advancement are identified. The first stage (1992–1995) is characterized by watercolor softness and the search for national visual markers. The second stage (1996–2004) is marked by the transition to an independent production base (Polygraph Combine "Ukraine") and the works of V. Lesniak, S. Minenko, and O. Shtanko, where poster-style expression, sharp angles, and photorealism dominated. The third, contemporary stage, is defined by the dominance of digital technologies and striking printing solutions (foil stamping, holography) in the works of V. Taran, S. and O. Kharuk, and M. Kuts. The research confirms that the modern Olympic stamp of Ukraine has transformed into a high-tech art object that combines the functions of a historical chronicle and a media platform for international cultural interaction. The shift in the artistic paradigm toward digital minimalism and the implementation of sophisticated technical security measures ensure the competitiveness of national philately in the global market. The renewal of the visual language is of key importance for forming a positive image of the state and retransmitting national ideas through sporting themes.

Key words: graphic design, postage stamp, composition, stylistics, visual communication, Olympic Games, philately, Ukraine, cultural code.

Вступ. Олімпійська тематика посідає особливе місце у поштовій графіці, оскільки поштові випуски документують розвиток видів спорту, програми змагань та перемоги атлетів. Дослідники візуальної культури розглядають такі випуски як засіб репрезентації держави. Через спортивні сюжети поштова мініатюра транслює національні ідеї та популяризує олімпійські цінності. Сьогодні такі поштові мініатюри є не лише знаками оплати, колекційними об'єктами, а й активними учасниками глобального діалогу.

В Україні олімпійські випуски сприяють національному самоствердженню та засвідчують приналежність країни до світової спільноти. Аналіз сучасної графіки малих форм потребує ретроспективного підходу, що дозволяє простежити зміни у виборі сюжетів, стилістиці та художній мові. Питанням художньо-образної мови у філателії присвячені розвідки Ю. Бокаревої [1], В. Радомської [5], Х. Бойко [5], О. Постильчака [6], О. Гончаренко [6], В. Шарпатога [6], Ж. Іщенко [6]. У світовій науці олімпійську філателію вивчають як частину візуальної культури. Історик Е. Трорі [10] розглядає марки як літопис спорту, а дослідник У. Озер [11] аналізує їх як інструмент формування національного іміджу. Частою практикою у світовій філателії є залучення додаткових коштів через продаж марок для розбудови інфраструктури та підтримки атлетів. Олімпійська графіка є багатограним явищем – від об'єкта дизайну до мистецької форми з глибоким соціокультурним змістом.

Метою дослідження є комплексний мистецтвознавчий аналіз художньо-образної мови олімпійської поштової марки України.

Матеріали та методи. Матеріальну базу дослідження становлять поштові марки, блоки та конверти олімпійської тематики. Хронологічні межі охоплюють період від 1992 до 2026 року. До аналізу залучено олімпійські випуски : О. Івахненка, В. Дворника, В. Лесняка, С. Міненка, О. Штанка, В. Тарана, В. Євтушенка, К. Лавра, В. Васеленка, С. та О. Харуків, М. Куц.

Джерельну базу склали наукові публікації та офіційні реєстри. Основними джерелами стали каталог АТ «Укрпошта»

«Поштові марки України 1992–2024» (2025) та каталог Я. Мулика «Поштові марки України (1918–2023)» (2024). Для поглибленого аналізу залучено буклет «Олімпійські ігри на поштових марках» (АТ «Укрпошта») та матеріали журналу «Філателія України». Це забезпечило комплексне бачення трансформацій художньо-образної мови олімпійської марки як об'єкта дизайну.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні мистецтвознавчого, культурологічного та дизайн-аналітичного підходів. Для роботи використано такі методи:

– *аналізу і синтезу*; для узагальнення теоретичних відомостей про роль філателії в олімпійському русі;

– *порівняльний*; для виявлення спільних і відмінних художніх рішень у вітчизняних та світових випусках;

– *семіотичний*; для дослідження структурних і символічних елементів;

– *візуально-аналітичний*; для вивчення взаємодії кольору, типографії та композиції як засобів художньої виразності.

Поєднання методів дозволило розкрити зв'язок між художньою формою, ідеологічним змістом та комунікативною функцією олімпійської марки.

Результати дослідження. Олімпійський спорт належить до найвизначніших явищ у світовій історії. Спортивна традиція зародилася у Стародавній Греції у 776 р. до н. е. та залишалася невід'ємною складовою античної цивілізації впродовж тисячоліття. Після тривалої перерви, що тривала 1500 років, Олімпійські ігри відродили у 1896 році. Це повернення у нових історичних обставинах стало можливим завдяки ініціативі барона П'єра де Кубертена, який заснував сучасний олімпійський рух [7].

Візуальна репрезентація олімпійського спорту в українській поштовій графіці пройшла шлях суттєвих трансформацій, зумовлених як розвитком авторських художніх концепцій, так і впровадженням новітніх поліграфічних засобів. Генеза художньо-образної мови національної олімпійської марки бере початок від діяльності Підпільної Пошти України (ППУ), де через

графіку Л. Рихтицького відбувалося маркування українських спортивних досягнень національною символікою [3, с. 230–241]. На основі системного аналізу випусків 1992–2026 років нами запропоновано періодизацію розвитку їхньої художньо-образної структури (табл. 1):

1. Етап становлення та візуальної ідентифікації (1992–1995) (рис. 1). Формування офіційної візуальної мови української олімпійської філателії розпочалося у 1992 році. Перші чотири комеморативні марки присвячені Олімпійським Іграм у Барселоні та Ліллекхаммері. Над створенням працювали провідні графіки: Олександр Івахненко (марки № 23 та № 25), Лариса Корінь (марка № 24) та Василь Дворник (марка № 33). У своїх роботах автори застосували різні підходи до візуалізації спорту. О. Івахненко (марки № 23, 25) використав акварельну техніку. Зображення базується на м'яких переходах кольору, а пастельна гама виконує роль декоративного тла. Таке рішення акцентує увагу на графічному силуеті атлета та створює ефект легкості. Натомість у марці № 24, Л. Корінь вибудувала композицію на основі чіткої лінійної побудови. Динамічний силует атлета окреслений виразними контурами. Лаконічність штриха у цій роботі стала головним засобом передачі фізичної напруги та атлетизму. Паралельно у марці № 33 Василь Дворник впровадив концепцію персоніфікації образу. Замість узагальнених алегорій художник відтворив характерні риси та індивідуальну пластику атлетів-медалістів. Поштова мініатюра трансформувалася з художнього символу в інструмент фіксації історичного тріумфу конкретної особистості.

Інтеграція національного прапора з олімпійською символікою в офіційному поштово-обігу стала знаковим візуальним рішенням, що закріпило суб'єктність України як повноправного учасника міжнародного олімпійського руху.

Організація друку перших накладів яскраво ілюструє складність етапу становлення філателістичної галузі. Через відсутність власних поліграфічних ресурсів замовлення розміщувалися на провідних іноземних підприємствах. Марки авторства О. Івахненка та Л. Корінь виготовила канадська друкарня Canadian Bank Note Company. Випуск № 34 надрукували в Угорщині на підприємстві Philatelia Hungarica Kft [6]. У той час як третина всіх українських марок була одноколірною або двоколірною, олімпійські випуски одними з перших отримали багатоколірний офсетний друк на якісному крейдованому папері. Динаміка накладів також відображає пошук балансу на ринку: якщо перші марки (№ 23, 25) вийшли тиражем по 3 млн примірників, а № 24 досягла піку у 5,53 млн, то згодом обсяги стабілізувалися на позначці до 500 тис. екземплярів. Залучення міжнародних партнерів забезпечило бездоганне відтворення складних акварельних та лінійних нюансів, що дозволило гідно презентувати українську олімпійську тематику на світовій арені вже у перші роки незалежності.

2. Етап художньої експресії (1996–2004) (рис. 2). З 1996 року розпочалася нова фаза розвитку візуальної мови, що характеризувалася переходом на власну виробничу базу – поліграфкомбінат «Україна». Це закріпило технологічний суверенітет галузі та дозволило художникам почати впровадження

Рис. 1. Олімпійські випуски етапу становлення (1992–1994)

складних методів технічного захисту, зокрема УФ-елементів, які стали новим стандартом для державних знаків поштової оплати [4]. До олімпійської тематики долучилися графіки В. Лєсняк, С. Міненко, О. Штанько, Г. Кузнецов, В. Євтушенко та К. Лавро, чия стилістика базувалася на гострих ракурсах та насиченій колористиці. На відміну від авторів першої генерації з їхньою акварельною ліричністю, С. Міненко впровадив естетику плакатної графіки, де передача атлетичної напруги досягалася через жорстку пластику та контрастні монохромні заливки. Нові технологічні можливості власного виробництва яскраво проявилися у випусках до Атланти-1996: у серії С. Міненка в УФ-світлі цифри номіналу та літери змінюють бронзовий колір на мідно-червоний, а у блоці В. Лєсняка «Спортивна гімнастика» та серії до 100-річчя Олімпійських ігор білі елементи набувають яскравого

світіння, тоді як бронзові фігури атлетів змінюють відтінок на коричневий [2, с. 25–26]. Особливе місце посідає серія О. Штанька до Нагано-1998, де вперше з'явилося позначення номіналу в гривнях, що завершило процес візуальної ідентифікації суверенної пошти. Володимир Євтушенко у серії до Сіднея-2000 змістив акценти в бік фотореалізму, використовуючи складні фонові фактури морської піни та вечірніх хмар для гармонізації постаті атлета з природним середовищем. Фінальним акордом періоду стало міжнародне визнання марки К. Лавро до Афін-2004, яка посіла друге місце на конкурсі МОК «Приз Олімпія–2004» [2, с. 5].

3. Новітній етап цифрових трансформацій (2008–2026) (рис. 3). Новітній період розвитку олімпійської філателії позначений радикальними змінами у технології виробництва та художніх підходах, де на зміну

Рис. 2. Олімпійські випуски етапу художньої експресії (1996–2004)

Рис. 3. Новітня олімпійська графіка етапу цифрових трансформацій (2008–сьогодення)

Таблиця 1

Періодизація розвитку художньо-образної мови олімпійської поштової марки України

Період	Етап	Автори	Стилістика	Друк
1992-1995	Етап становлення	О. Івахненко, Л. Корінь, В. Дворник	Акварельна техніка, лаконічна лінійна графіка.	Друк на іноземних потужностях. Початок використання багатоколірного офсету.
1996-2004	Етап художньої експресії	В. Лесняк, С. Міненко, О. Штанько, В. Свтушенко, К. Лавро	Плакатна техніка, гострі композиційні ракурси, фотореалізм.	Перехід на ПК «Україна». Впровадження перших систем захисту. Відмова від млн. накладів.
2008-2026	Новітній етап цифрових трансформацій	В. Василенко В. Таран, С. Харук, О. Харук, М. Куц.	Діджитал-арт, мінімалізм, метафоричність образу.	Високотехнологічний друк: тиснення фольгою, голографія, складні поліграфічні ефекти.

класичним графічним технікам прийшов діджитал-арт. До роботи над олімпійською тематикою долучилася нова генерація авторів: В. Таран, О. Харук, С. Харук, В. Василенко та М. Куц. Впровадження складних поліграфічних ефектів дозволило застосувати тиснення фольгою та голографічною плівкою, що створило динамічні акценти на зображеннях спортивних нагород та атрибутики, одночасно посиливши захисні властивості та надавши знакам поштової оплати преміального вигляду.

Брати С. та О. Харуки спільно з В. Тараном зосередилися на створенні цілісних концептуальних блоків, стиль яких базується на поєднанні чітких цифрових ліній із фотореалістичними елементами та активному використанні голографічного тиснення. Використання комп'ютерної графіки дозволило авторам досягати складних багатофігурних композицій. Натомість В. Василенко обрала фотографічний підхід, що забезпечує ефект документальної присутності та високу точність передачі емоцій атлетів. М. Куц тяжіє до лаконічного цифрового мінімалізму, де виразні силуети та градієнтні заливки додають серіям сучасної естетики та візуальної легкості. Поєднання діджитал-арту з високими технологіями друку вивело національну філателію на рівень високотехнологічного мистецтва, закріпивши статус марки як інноваційного державного символу. Поєднання діджитал-арту з високими технологіями друку вивело

національну філателію на рівень високотехнологічного мистецтва. Це забезпечило конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку. Марка остаточно закріпила статус інноваційного державного символу та дзеркала спортивних досягнень нації.

На основі аналізу випусків 1992–2026 років у дослідженні запропоновано періодизацію, що систематизує генезу олімпійської марки України за хронологією, авторським складом та стилістичними домінантами (табл. 1).

Дані періодизації демонструють стійку тенденцію відходу від традиційних образотворчих технік на користь цифрового мінімалізму, що корелюється із загальносвітовими трендами сучасного графічного дизайну.

Висновки. Проведене дослідження дозволило простежити трансформацію художньо-образної мови української поштової мініатюри олімпійської тематики від періоду становлення державної незалежності до сучасних умов цифрової трансформації. Історико-мистецтвознавчий аналіз засвідчив, що поштова марка еволюціонувала з суто фіскального знака оплати у складний інструмент візуальної комунікації, який ретранслює національну ідентичність та фіксує спортивний літопис України.

Аналіз олімпійських випусків 1992–2026 років показав, що візуальна інтерпретація спорту значною мірою залежала від технологічного суверенітету та творчих пошуків провідних графіків. Від акварельного реалізму О. Івахненка та лінійної лаконічності

Л. Корінь на початку 1990-х років до класичної академічної графіки О. Штанка та плакатної експресії В. Лесняка простежується закономірність: кожен етап формування національної школи прагнув виробити власний візуальний код, який поєднував би олімпійські цінності з державною символікою. Введення номіналу у гривнях та інтеграція тризуба у композиційну структуру марок стали ключовими семіотичними маркерами суверенності пошти.

Дослідження сучасних тенденцій підтвердило, що олімпійська філателія сьогодні функціонує у просторі синтезу традицій та інновацій. Новітній етап характеризується переходом до діджитал-арту та векторного мінімалізму, де образ атлета трансформується у лаконічний метафоричний знак у творчості М. Куц, В. Василенко, В. Тарана, С. та О. Харуків. Технологічний прорив, пов'язаний із використанням тиснення

фольгою, голографічних ефектів та діджиталілюстрації, перетворив марку на високотехнологічний мистецький об'єкт, що відповідає глобальним трендам графічного дизайну.

Отже, олімпійська поштова марка України в умовах XXI століття постає не лише як носій інформації про спортивні перемоги, а як комплексний культурний і дизайнерський феномен. Мініатюра поєднує функції мистецького об'єкта, засобу державної пропаганди та інноваційної медіаплатформи. Результати дослідження засвідчують, що оновлення візуальної мови та інтеграція сучасних технологічних рішень є ключовим чинником розбудови позитивного іміджу держави у світовому просторі. Подальші розвідки у цій сфері мають бути спрямовані на вивчення взаємодії поштової графіки з новими медіа та доповненою реальністю, що відповідатиме комунікативним потребам сучасного суспільства.

Література:

1. Бокарева Ю.С. Огляд художньо-образних якостей поштових марок України. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2007. № 11.С.3–6.
2. Поштові марки України 1992–2024 : каталог / АТ «Укрпошта». 3-тє вид., допов. Київ : Укрпошта, 2025.
3. Підпільна Пошта України / Літопис УПА. Т. 47 ; ред. З. Боровець. Торонто - Львів, 2009. 327 с.
4. Мулик Я. Каталог поштових марок України (1918–2023). 6-те вид. Дрогобич : Коло, 2024. 350 с.
5. Радомська В., Бойко Х. Етнокультура в дизайні сучасної поштової марки. *Народознавчі зошити*. 2024. № 5 (179). С. 1242–1248. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2024.05.1242>
6. Українське поштове марковидання і деміфологізація національного нарративу: один сюжет з історії проблеми / О. Потильчак, О. Гончаренко, В. Шарпатай, Ж. Іщенко. *Деміфологізація історії та творення міфів в українській науці та публічному просторі* : кол. монографія. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2020. С. 42–78. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-233-6-3>.
7. Філателія під знаком «п'яти кілець» // Державний історико-культурний заповідник м. Острога : офіц. сайт. URL: <https://ostrohcastle.com.ua/filateliya-pid-znakom-p-yaty-kilets/> (дата звернення: 04.03.2026).
8. Gil Fried J. D. Sport Funding Through Stamps: Finding Unlikely Revenue Streams. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports*. 2023. Vol. 12, Iss. 3. P. 14–33. DOI: <https://doi.org/10.54392/ijpefs2332>.
9. Third Olympic Winter Games, Lake Placid, New York, Carmine Rose // *Mystic Stamp Company* : official site. URL: <https://www.mysticstamp.com/716-1932-2c-third-olympic-winter-games-lake-placid-new-york-carmine-rose/> (дата звернення: 04.03.2026).
10. Trory E. A Philatelic History of the Olympic Games. Brighton : Crabtree Press Ltd, 1960. Vol. 1. 104 p.
11. Özer U. Olympic Philately: Reading the 1896 Athens Olympics from Postage Stamps. *The International Journal of the History of Sport*. 2023. Vol. 40, Iss. 1. P. 18–40. DOI: <https://doi.org/10.1080/09523367.2023.2177279>

References:

1. Bokarieva, Yu. S. (2007). Ohliad khudozhno-obraznykh yakostei poshtovykh marok Ukrainy [Review of artistic and figurative qualities of Ukrainian postage stamps]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv* [Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts], (11), 3–6.
2. JSC "Ukrposhta". (2025). Poshtovi marky Ukrainy 1992–2024: kataloh [Postage stamps of Ukraine 1992–2024: Catalogue] (3rd ed.). Ukrposhta.

3. Borovets, Z. (Ed.). (2009). *Pidpilna Poshta Ukrainy* [Underground Post of Ukraine]. (Litopys UPA, Vol. 47). Litopys UPA.
4. Mulyk, Ya. (2024). *Kataloh poshtovykh marok Ukrainy (1918–2023)* [Catalogue of postage stamps of Ukraine (1918–2023)] (6th ed.). Kolo.
5. Radomska, V., & Boiko, Kh. (2024). Etnokultura v dyzaini suchasnoi poshtovoi marky [Ethno-culture in the design of the modern postage stamp]. *Narodoznavchi zoshyty* [The Ethnology Notebooks], 179(5), 1242–1248. <https://doi.org/10.15407/nz2024.05.1242>
6. Potylchak, O., Honcharenko, O., Sharpatyi, V., & Ishchenko, Zh. (2020). Ukrainiske poshtove markovydannia i demifolohizatsiia natsionalnoho naratyvu: odyń siuzhet z istorii problemy [Ukrainian postage stamp issuing and demythologization of the national narrative: A story from the history of the problem]. In *Demifolohizatsiia istorii ta tvorennia mifiv v ukrainskii nauksi ta publichnomu prostori* [Demythologization of history and the creation of myths in Ukrainian science and public space] (pp. 42–78). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-233-6-3>
7. State Historical and Cultural Reserve of Ostroh. (n.d.). *Filateliia pid znakom "piaty kilets"* [Philately under the sign of the "five rings"]. <https://ostrohcastle.com.ua/filateliya-pid-znakom-p-yaty-kilets/>
8. Gil Fried, J. D. (2023). Sport funding through stamps: Finding unlikely revenue streams. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports*, 12(3), 14–33. <https://doi.org/10.54392/ijpefs2332>
9. Mystic Stamp Company. (n.d.). *Third Olympic Winter Games, Lake Placid, New York, Carmine Rose*. <https://www.mysticstamp.com/716-1932-2c-third-olympic-winter-games-lake-placid-new-york-carmine-rose/>
10. Trory, E. (1960). *A philatelic history of the Olympic Games (Vol. 1)*. Crabtree Press Ltd.
11. Özer, U. (2023). Olympic philately: Reading the 1896 Athens Olympics from postage stamps. *The International Journal of the History of Sport*, 40(1), 18–40. <https://doi.org/10.1080/09523367.2023.2177279>

Дата першого надходження статті до видання: 07.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)